

ДЖУЗЕППЕ ГАРІБАЛЬДІ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ГЕРОЙ ІТАЛІЇ ТА БОРЕЦЬ ЗА СВОБОДУ

Дехтярчук Софія,

здобувачка вищої освіти першого рівня
історичного факультету
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Науковий керівник: **Григорук Наталія,**

кандидат історичних наук, доцент
кафедра всесвітньої історії та релігієзнавства
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Джузеппе Гарібальді – національний герой Італії, людина-легенда, що увійшла в історію не лише як військовий лідер, а й як символ боротьби за свободу та об'єднання Італії. Він народився 4 липня 1807 р. в Ніцці, у родині моряків. Батько Джузеппе, Доменіко Гарібальді, був власником і капітаном невеликого вітрильника і займався морськими перевезеннями на короткі відстані. Мати Роза Раймонді, сподівалася, що син обере шлях священика, і саме під її впливом він спочатку навчався у місцевих священиків. Однак, незважаючи на її бажання, Джузеппе не поділяв її планів і вже в юному віці почав розуміти, що морські подорожі та пригоди – це його справжній шлях. У 15 років вирушив в перше далеке плавання. Він став юнгою, а пізніше – помічником капітана. Завдяки цьому він відвідав багато місць Середземного моря, і вже в цей період почав формувати свої погляди на політичні процеси, які відбувалися в Італії та Європі. Його корабель, вітрильник «Клоринда», був зафіксований у морському реєстрі Ніцци в 1832 р., а Гарібальді вже мав звання капітана торгового флоту [1].

Значним поштовхом для політичної активності Гарібальді стало його знайомство з французьким революціонером Емілем Барро, який подарував йому книгу «Нове християнство». Але ще більший вплив на нього справила зустріч з Джузеппе Мадзіні, засновником революційної організації «Молода Італія». Мадзіні став для Гарібальді важливою фігурою, адже його рух мав на меті об'єднання Італії і позбавлення країни від іноземного втручання. Ідеї Мадзіні, який закликав до боротьби за «Незалежність, Єдність і Волю», повністю відгукнулися в серці Гарібальді.

На початку 1834 р. Гарібальді приєднався до змови мадзиністів, відомої як Савойська експедиція. Щоб залучити моряків до свого руху,

Гарібальді поїхав до Генуї і під ім'ям Клеомброт і вступив на службу у військово-морський флот П'ємонт-Сардинії.

Однак спроба підняти повстання на флоті не вдалася: більшість матросів не підтримали революційні заклики. Організатори змови, не змогли належно керувати ситуацією, і експедиція завершилася провалом. Рятуючись від арешту, Гарібальді змушений був пішки піти з Генуї в рідну Ніццу, а потім у Францію під ім'ям Джузеппе Пані. За участь у змові влада заочно засудила його до ганебної страти – розстріл у спину. Побояючись, арешту Гарібальді змушений був у 1835 р., на цілих 13 років емігрувати в Південну Америку

Виявившись без засобів для існування, Гарібальді став корсаром, а згодом – командиром невеликого військово-морського флоту. Він активно брав участь у боротьбі за незалежність республік Ріу-Гранде (південний схід Бразилії) та Уругваю. Завдяки своїм військовим успіхам, що принесли йому популярність, Гарібальді здобув визнання серед місцевого населення, зокрема в портовому містечку Лагуна, яке він захопив у 1839 р., воюючи на стороні республіканців проти Бразильської імперії. Тут він зустрів юнку красиву та мужню Аніту, що стала йому вірною дружиною і помічницею у бою. Разом з ним вона брала участь у боях, перев'язувала поранених і сама брала в руки зброю навіть будучи вагітною.

Родина Гарібальді часто переживала труднощі: не вистачало їжі та одягу, а грошей не було навіть на свічки. Коли в 1840 р. у Аніти народився син Менотті, довелося загорнути його в хустку батька. Через 12 днів після пологів Аніта, коли її чоловіка не було поруч, змушена була тікати від переслідування ворожих солдат. У 1844 р. вона народила дочку Терезіту, а через два роки – другого сина Річчотті. Зі збільшенням родини виникала потреба в коштах, але скромна платня військових не покривала всіх витрат. Гарібальді, незважаючи на це, відмовлявся від земельних дарунків республіканської влади. Борючись за незалежність Латинської Америки, Гарібальді неодноразово залишав капітанський місток і переходив до сухопутних військ, ставши відмінним наїзником. Його відвага, холоднокрівність та шляхетність надихали підлеглих, і він став для них справжнім прикладом. Цей досвід командування сухопутними військами знадобився йому пізніше в Італії [2].

Перебуваючи в Америці, Гарібальді активно листувався з Джузеппе Мадзіні, висловлюючи свою відданість його ідеям і захоплюючись їхньою спільною боротьбою. Під час своїх подвигів у Латинській Америці він здобув широку популярність, а європейські газети часто публікували його портрети. Його описували, як людину з довгим волоссям, бородою, червоною сорочкою, шийною хусткою і сірим пончо. Цей образ став класичним, і так його зазвичай зображали художники.

Американський період став вирішальним етапом у формуванні поглядів Гарібальді. Саме тут він здобув військовий досвід, зміцнив свої демократичні та республіканські переконання. Тоді ж, з середини 30-х рр. XIX ст., в Італії почалися важливі політичні зміни, зокрема в королівстві П'ємонт-Сардинія, де король Карл Альберт після придушення руху Мадзіні змінив політичний курс і вирішив використати національні настрої для зміцнення своєї влади.

У П'ємонт-Сардинії були розроблені й реалізовані реформи, що перетворили королівство на одну з найсучасніших держав Італії. Була затверджена ліберальна конституція (Альбертинський статут). Королівство кипіло новими починаннями, ідеями об'єднання Італії. 1847 р. в Турині була заснована газета «Рисорджименто», яка активно підтримувала ліберальні та національно-визвольні ідеї. Роком раніше був обраний новий папа Пій IX, який після свого обрання оголосив загальну амністію для політичних в'язнів і дозволив емігрантам повернутися [2].

Гарібальді, захоплений цими змінами, вирішив повернутися на батьківщину. Спочатку він відправив Аніту з дітьми до її матері в Ніццу, а сам написав своєму другові Джакомо Медичі, що його основною метою є не боротьба з існуючим урядом, а підтримка урядових реформ і участь у війні з австрійцями. Однак на момент його повернення національно-визвольний рух в Італії вже почав втрачати оберти. Італійці зазнали поразок від австрійців, і як Карл Альберт, так і папа Пій IX почали відмовлятися від ліберальних ідеалів.

Гарібальді взяв участь в австро-італійській війні, організувавши загін добровольців. Він відмовився погодитися на укладення мирного договору з Австрією, вважаючи його принизливим, і продовжив боротьбу, приєднавшись до оборони Римської республіки. В цей період його політичні погляди значно змінилися: він відмовився підтримувати короля Карла Альберта та заявив, що він буде воювати не за Карла Альберта, а за Італійську республіку і за італійську націю.

Незабаром у нього виникли розбіжності з Джузеппе Мадзіні, одним із керівників Римської республіки, який дотримувався більш обережної політики, тоді як Гарібальді підтримував ідею встановлення диктатури, вважаючи, що тільки так можна врятувати Римську республіку від падіння. Як він писав у своїх мемуарах, що бачачи, як відносилися до того, що було справою нації, розуміючи, що катастрофа неминуча, він зажадав установлення диктатури; й вимагав права на диктатуру, як у деяких випадках його життя вимагали, щоб йому довірили кермо корабля, коли буря несла його на рифи.

3 липня 1849 р. французи на чолі з генералом Удіно ввійшли в Рим фактично безперешкодно. Мадзіні до цього таємно залишив місто, відмовившись від подальшого опору. Король Карл Альберт, відрікшись від престолу, виїхав у Португалію. Але Гарібальді вирішив продовжити

боротьбу. Він разом з небагатьма волонтерами та вірною Анітою вирушив на північ, намагаючись дістатися до Венеції, останнього оплоту революції. По дорозі, на річці По, на його руках померла вагітна дружина. Через постійні переслідування Гарібальді не зміг навіть поховати її.

Гарібальді з великими труднощами добрався до П'ємонту, але там його заарештували і вислали з країни. Протягом наступних п'яти років він перебував у вигнанні, залишивши родину під опікою матері в Німці. Гарібальді деякий час прожив на острові Маддалена, потім у Танжері (Марокко) в 1850 р. перебрався до Північної Америки. Там він спершу працював робітником на свічкової фабрики свого друга Меучі, а згодом повернувся до морської кар'єри

У 1853 р., після невдалого повстання, організованого Мадзіні в Мілані, Гарібальді відмовився підтримати революційні дії. Мадзіні створив «Партію дії», але Гарібальді був обережним і не бачив шансів на успіх. У своєму листі він пояснив свою позицію, сказавши, що він не ризикує собою, тільки тому, що не бачить ніякої надії на успіх. На відміну від Мадзіні, він обрав стратегічний підхід, вважаючи за краще перечекаати час революційного спаду [1].

У 1855 р. Гарібальді повернувся до Італії, і вже в 1858 р. національно-визвольний рух набрав нових обертів. Кавур, який очолив уряд П'ємонту в 1852 р., почав готувати країну до війни з Австрією. У 1858 р. був укладений таємний союз з Наполеоном III, що передбачав підтримку Франції в обмін на Німечку та Савойю. Це дозволило залучити Гарібальді до війни з Австрією, де він командував загonom з 3 тисяч волонтерів, що проявили відвагу, незважаючи на нестачу ресурсів. Після кількох перемог 11 липня 1859 р. було підписано перемир'я з Австрією. Мілан і Ломбардія стали частинами Італії, але об'єднання країни ще не відбулося. Гарібальді подав у відставку і повернувся на острів Капреру [3].

У 1860 р. в Італії почалися хвилювання, спочатку на Сицилії, а потім у Неаполітанському королівстві. Гарібальді, реагуючи на це, сказав, що сициліанці взяли за зброю, це святий борг допомогти їм. Він очолив експедицію, відому як похід «Тисячі», під гаслом «Італія і Віктор Еммануїл», яка сприяла об'єднанню Італії.

Експедиція була успішною, і Гарібальді захопив владу на Сицилії. Однак він не поспішав передавати її королю, пояснюючи, що не передаватиме Сицилію Віктору Еммануїлу до того, як не досягне Рим, майбутньої столиці. У Неаполі його зупинив король, побоюючись, що похід до Рима може погіршити міжнародні відносини з Францією, яка підтримувала Папу. У листопаді 1860 р. Гарібальді передав владу королю [4].

У 1861 р. було проголошено створення єдиного Італійського королівства, але Папська держава і Венеція залишалися поза його межами.

Гарібальді був обраний депутатом парламенту, але рідко відвідував засідання, заявляючи, що його місце не в парламенті, а що він чекає, щоб його призвала нова небезпека. У 1862 р. він розпочав новий похід в Рим під гаслом «Рим чи смерть!», але його армія зіткнулася з військами короля в битві при Аспромонте. Гарібальді був поранений і взятий у полон, але пізніше отримав амністію.

Після початку в 1866 р. австро-пруської війни король Віктор Еммануїл II знову призвав Гарібальді для участі у воєнних діях. Зі своїм загоном Гарібальді зайняв Південний Тіроль. Улітку 1867 р. Гарібальді зробив агітаційну поїздку по Північній і Центральній Італії, закликаючи до нового походу на Папську область, був арештований і знову засланий на Капреру, з якої втік 14 жовтня 1867 р. 22 жовтня він разом зі своїми волонтерами перейшов кордон Папської області, але зазнавши поразки в одному з боїв, був узятий у полон і повернутий на Капреру [5].

Після зречення престолу Наполеоном III (6 вересня 1870 р.) Папська область була зайнята п'ємонтськими військами. Гарібальді запропонував свої послуги республіканському уряду Франції у війні проти Пруссії. У січні 1871 р. він розбив пруські війська в битві під Діжоні і був обраний депутатом Національних зборів Франції, але відмовився від мандата і 16 лютого 1871 р. остаточно повернувся на Капреру [6].

Гарібальді провів останні роки життя на острові Капрера, де займався сільським господарством та писав літературні твори. Попри відсутність участі в політичному житті Італії, він залишався в курсі подій, активно переписувався з численними кореспондентами і працював над своїми мемуарами. За цей час він написав кілька творів, зокрема роман «Тисяча», що розповідає про його знамениту експедицію, а також «Клелія, чи Уряд священиків» і «Доброволець Кантоні».

Під час хвороб, зокрема артрити і ревматизму, Гарібальді продовжував заробляти на життя літературною працею. Лише в останні роки життя, коли його здоров'я значно погіршилося, він погодився прийняти фінансову допомогу та пенсію від італійського уряду.

Незадовго до своєї смерті, вже важко хворий, Гарібальді здійснив тріумфальну поїздку до Сицилії, що показало його величезну популярність серед простих людей Італії. Помер він 2 червня 1882 р. на Капрері, де і був похований

Висновки. Отже, життєвий шлях Гарібальді можна умовно розділити на два періоди: до та після об'єднання Італії. Він присвятив усе своє життя боротьбі за звільнення Італії від іноземних урядів і за її об'єднання. Його дії завжди були підпорядковані цій меті. Гарібальді вірив у необхідність боротьби всього народу за свою свободу та єдність класів. Його мрія про національне самовизначення і братерство народів стала важливою частиною італійського та європейського руху в XIX ст. Попри численні

війни, Гарібальді залишався переконаним миротворцем і прихильником справедливості для всіх народів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Banti A. M. La nazione del Risorgimento: parentela, santità e onore alle origine dell «Italia unita». Torino, 2000. 330 p.
2. Кучерук О. Ю. Джузеппе Гарібальді: людина, що творила історію. *Історія: українське минуле і сучасне*. 2021. №3. С. 45–52.
3. Історія Нового часу (кінець XVIII – початок XX ст.): Підручник / За ред. О.І. Пометун. К.: Генеза, 2018.
4. Ridley, Jasper. Garibaldi. Viking Press, 1974.
5. Срібняк В. Історія: короткий нарис історії : навч. посібник для студентів бакалаврських та магістерських програм Національного ун-ту «Києво-Могилянська академія». К.: Навчальна література, 2011.
6. Trevelyan, George Macaulay. *Garibaldi and the Making of Italy*. Longmans, Green and Co., 1911.